

3

TÜSTAV
Arşivi
Nebil Varuy
Koleksiyonu

YEŞİLLER PARTİSİ

PROGRAM VE TÜZÜĞÜ

1989

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

YEŞİLLER PARTİSİ PARTİ TÜZÜĞÜ

BİRİNCİ BÖLÜM: KURULUŞ VE İLKELER

KURULUŞ (Madde 1): Yeşiller Partisi, insanlar arasındaki ilişkinin insan doğa ilişkisinden bağımsız düşünülmeyeceğinden hareketle, demokratik bir topluma amaçlayan siyasal kuruluştur.

Parti'nin Genel Merkezi Ankara'da Menekşe Sokak 26 A/1 DEMİRTEPE'dedir.

Parti'nin özel işareti Kaplumbağa ve Ayçiçeği'dir.
Parti'nin kısaltılıp adı YP'dir.

AMAÇ (Madde 2): Yeşiller Partisi

1. Demokratik bir topluma ulaşmayı ve bu çevrede yurttaşların toplu yaşamın değişik alanlarında inisiyatiflerin oluşmasını
2. Dünya barışını sağlamayı
3. Her ne sebeple olursa olsun doğal dengenin bozulmasını engellemeyi amaç bilir

İKİNCİ BÖLÜM: ÜYELİK

ÜYE OLMA (Madde 3): Partiye:

Doğal çevresine ve insan haklarına duyarlılığı benimsemiş medeni ve siyasal hakları kullanmaya yeterliliği olan, yasalarca siyasal partilere girmeleri yasaklanmış olmayan 21 yaşını dolduran her yurttaş üye olabilir. Üyelik için düşünce, din, dil, ırk, cins, mezhep, aile, zümre, sınıf ve meslek ayrımı gözellenmez.

ÜYELİK BAŞVURUSU (Madde 4):

Üyelik başvurusu, üye olmak isteyen yasal koşulları taşıyan kimse tarafından sürekli oturduğu yerin İlçe ya da İl Genel Başkanlığı'na bir örnek başvurma belgesi ile yapılır. Başvuruda bulunan kimseye bir alındı belgesi verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ÖRGÜT VE KURULLAR

ÖRGÜTLENME (Madde 5): Örgütlenme şu şekilde gerçekleştirilir:

A- Merkez Organları:

- a. Kurultay (Büyük Kongre)
- b. Genel Başkan
- c. Merkez Yönetim Kurulu
- d. Merkez Disiplin Kurulu
- e. Küçük Kongre

B- İller Örgütü

- a. İl Kongresi
- b. İl Başkanı
- c. İl Yönetim Kurulu
- d. İl Disiplin Kurulu

C- İlçeler Örgütü

- a. İlçe Kongresi

Yayınlayan:
Yeşiller Partisi Merkez Yönetim Kurulu
Menekşe Sokak 26 A/1 Demirtepe Ankara.

6 Haziran 1988 günü İçişleri Bakanlığına verilen
Yeşiller Partisi Program ve Tüzüğüdür.

- b. İlçe Başkanı
c. İlçe Yönetim Kurulu

D- Gruplar:

- a. TBMM Grubu
b. İl Genel Meclisi Grubu
c. Belediye Meclisi Grubu

E- Danışma Kurulu

F- Araştırma Kurulu

BÜYÜK KONGRE (KURULTAY) Madde 6:

Partinin en yüksek organı Kurultay'dır. Kurultay seçilmiş üyelere tabii üyelere oluşur.

Seçilmiş üyeler TBMM üye tam sayısının iki katından fazla olmamak üzere il kongrelerinde seçilmiş delegelerdir. Her ilden büyük kongreye katılacak delege miktarı o ilin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne göndereceği kanunen tespit edilmiş parlamenter sayısının iki katıdır. Büyük kongreye katılacak delegeler il kongresinin kendi üyeleri arasında veya o ildeki parti üyeleri arasında seçilebilir. Büyük kongre delegelerinin seçimi Siyasal Partiler Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca yapılır. Seçilmiş büyük kongre delegelerinin görevi gelecek normal kongreye kadar devam eder.

b. Tabii Üyeler:

Parti üyesi bakanlar, milletvekilleri, büyük kongrenin toplandığı tarihte görevde bulunan Parti Genel Başkanı bir Merkez Yönelim ve Merkez Disiplin Kurulları üyeleri ile üyelikleri devam eden kurucular büyük kongrenin tabii üyesidirler. Taşdıkları sıfat dolayısıyla Büyük Kongre üyesi olanlar kongrelerinde seçilemezler.

BÜYÜK KONGRENİN GÖREV VE YETKİLERİ (Madde 7):

Büyük kongrenin görev ve yetkileri şunlardır:

- Parti Genel Başkanını, Merkez Yönelim Kurulunun 30 asil ve 10 yedek üyesini, Merkez Disiplin Kurulunun 7 asil ve 5 yedek üyesini seçmek
- Parti'nin tüzük ve programında değişiklik yapmak,
- Parti'nin gelir-gider kesin hesabını kabul, Merkez Yönelim Kurulunu ibra etmek veya etmemek,
- Kanunlar ile Parti'nin tüzük ve programı çerçevesinde, toplumu ve devleti ilgilendiren konularda ve kamu faaliyeti hakkında Siyasal Partiler Kanunu'nun 14. maddesinde yazılı esaslar dahilinde görüşme yaparak kararlar almak
- Parti'nin genel politikası hakkında temenni veya bağlayıcı kararlar almak
- Merkez Yönelim Kurulu'nun teklifi üzerine disiplin cezalarını affetmek,
- Kanunlarda veya Parti'nin tüzüğünde verilen diğer görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak,
- Parti'nin feshine veya bir başka parti ile birleşmesine ve böylece partinin mallarının tasfiye veya intikal şekline ilişkin kararlar vermek.

BÜYÜK KONGRENİN TOPLANTILARI ÇAĞRI, GÜNDEM KARAR SAYISI (Madde 8):

Kurultay 2 yılda bir toplanır. Ancak siyasal ve sosyal koşullar gerektiriyorsa, ilçe-il kongreleri ile Kurultay'ın üç yılı aşmamak üzere ileri bir tarihte yapılması için Kurultay Merkez Yönelim Kurulunu yetkili kılabilir.

Genel Başkan'ın, Merkez Yönelim Kurulu'nun tüzüm göstermesi ya da Kurultay üyelerinin en az beşte birinin yazılı istemi üzerine de Kurultay toplanır.

Olağanüstü toplantının gündemi isteyenlerce düzenlenir,

Olağanüstü toplantıda yalnız gündemdeki konular görüşülür.

Olağanüstü toplantı, en az on gün önce ilgilere duyurulur.

Kurultayda hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi istenen hususların gündeme konulması zorunludur.

Kurultayın karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur.

Kurultayda alınan kararlar Başkanlıkça Kurultaya duyurulur ve tutanağa yazılır. Tersine karar yoksa kararlar alınmasına dair önerileri karara bağlamak için bunları Genel Başkan, Merkez Yönelim Kurulu ve Kurultay üyelerinin en az yirmide biri tarafından ileri sürülmesi gerekir.

Yasalar, Parti Tüzük ve Programı çerçevesinde toplumu ve devleti ilgilendiren konularda kamu faaliyetleri konularında karar alınmasına ilişkin önerileri karara bağlamak için bu önerilerin Kurultay'da hazır bulunan üyelerin

Üçte biri tarafından yapılmış olması şarttır. Bu öneriler, Kurultayca seçilecek bir komisyonda görüşüldükten sonra, komisyon raporuyla birlikte incelenir, karara bağlanır.

Büyük Kongre yoklamadan sonra Genel Başkan veya bir yardımcısı tarafından açılır. Kongre, gündeme geçmeden önce bir Divan Başkanı, kararlaştıracağı sayıda Başkan Yardımcısı ve Kâtip üye seçerek Kongre Başkanlık Divanını teşkil eder. Divan Başkanı gizli oyla seçilir. Aday bir kişi olduğu takdirde seçim işaret oyu ile yapılır. İkinci Başkan ve kâtip üyeler işaret oyu ile seçilirler.

Kongre Başkanlık Divanı, gündemi uygulamak, toplantıyı yönetmek, toplantı düzeni sağlamak, toplantı tutanağını tanzim ve imza etmekle görevlidir. Kararlarını salt çoğunlukla verir ve oyları eşitliği halinde başkanın oyu esas alınır.

Büyük kongrede, divanın teşkilinden sonra, açılış konuşması yapmak üzere Genel Başkanla söz verilir. Bu konuşmayı müteakip Genel Başkan Yardımcılarından biri tarafından Merkez Yönelim Kurulunun çalışma raporu okunur.

GÖRÜŞMELER VE KONGRE DÜZENİ (Madde 9): Büyük Kongrede müzakereler gündemdeki sıraya göre yürütülür. Bu sıranın değiştirilmesi veya bir konunun gündeme alınması kongrenin kararına bağlıdır. Ancak, bağlanmadan yeni seçimlere geçilmez.

Görüşmelerde söz isteyenlere sıra ile söz verilir. Genel Başkan, Merkez Yönelim Kurulu temsilcileriyle, komisyon başkan ve sözcülerine öncelikle söz verilir.

Görüşmeler sırasında toplantı düzenini bozanlarla Divan Başkanı önce ihtar verir, iki ihtar rağmen düzeni bozmaya devam edenler toplantıdan oy hakları saklı kalmak şartı ile çıkarılır. Başkan, konuşma sırasında gündeme veya konu dışına çıkanları önce uyarı ısrar etmesi halinde sözünü keser. Kongre Başkanı, Siyasal Partiler Kanunu'nun 4. kısmında yazılı yasaklara aykırı konuşma yapan veya davranışta bulunan kongre üyelerine derhal müdahale eder, bu yola gidenlerin sözünü keser ve gerekli görürse toplantıdan çıkarır. Dinleyicilerden bu yola gidenler olursa, bunları dışarı çıkartır ve gerekli görürse toplantıya ara verir, dinleyici yerlerini boşalttırabilir.

ÖZEL GÖREVLENDİRME VE KOMİSYONLAR (Madde): Örgütlenme organları belli konuların incelenmesi, izlenmesi, siyasal, toplumsal, teknik ve bilimsel çalışmalar yapılması amacıyla üyelerinden birini veya birkaçını görevlendirirler. Bu amaçla kurul ve komisyonlar kurabilir, geçici ya da sürekli çalışma grupları oluşturabilir.

Kurul komisyon ve çalışma gruplarında partili TBMM üyeleri, Parti'nin diğer üyeleri ve gerekli hallerde parti üyesi olmayan uzmanlar görevlendirilebilir.

SEÇİMLERDE ORTAK KURALLAR (Madde 11): Parti'nin merkez, il ve ilçe organları seçimleriyle; il kongresi ve kurultay delegelerinin seçimleri, yargı gözetim altında gizli oy, açık ve aralıksız sayım ve ayırım ilkelerine göre yapılır.

Seçimlerde, kongre yapan birim Tüzükte belirtilen görevlilerince Seçim Kurulunun onaylatılarak örgüt binasında asımlık suretlerle üyelerle duyurulur ve kesinleşen delege listeleri esas alınır. Bu listelerde adı olmayanlar oy kullanamazlar.

Kongrelerde adaylar, seçimlere geçmeden önce saptanır. Adaylık önerileri, yazılı veya sözlü olarak Başkanlık Kurulu'na yapılır. Seçim hazırlıkları tamamlandıktan sonra adaylık önerilemez. Aday olmayanlar seçilemez.

Aday olanların seçime yeterliliğine ilişkin itirazlar varsa, Başkanlık Kurulu durumu inceleyerek kararını verir ve duyurur.

Böyle bir itiraz karara bağlanmadıkça seçimlere geçilmez.

Kongre Başkanı, seçime geçmeden önce, seçimde uygulanacak kararlar hakkında yeterli açıklamalarda bulunur.

Kongrelerde yapılan seçimler için hazırlanacak oy pusulalarında her organın adayları diğer organ adaylarından ayrı gösterilir.

Organlar ve üst kongreye seçilecek delege adayları, uygunsa aynı oy pusulasına, değilse veya gerekiyorsa ayrı oy pusulasına yazılırlar. Ancak organlara aday olanlar ve delege adayları kendi aralarında birlikte gösterilirler.

Adayların ve seçileceklerin sayılarının kabank olması halinde, listedeki sıra, kurayla belirlenecek harften başlamak ve (z) harfine geldikten sonra (a) dan devam olunmak üzere adayların soyadlarına göre düzenlenir. Çar-

şaf listede, asıl-yedek aynı yapılmaz. Aday sayısının, seçilmesi gerekli asıl ve yedek üye sayısı toplamından az olmaması gözetilir.

Kongre Başkanlık Kurulu'nca bu suretle bu yerleri sayıda hazırlattırılan listeler Seçim Kurulu Başkanı'na mühürlentilir.

Seçimler, Seçim Kurulu Başkanı'nca oluşturulan Seçim Sandık Kurulları'nca yürütülür ve sonuçlandırılır.

Delegeler ve oy hakkı olan diğer üyeler; kimliklerini nüfus cüzdanı veya diğer resmi bir belgeyle kanıtlandıktan ve listedeki isminin karşısındaki yer imzalandıktan sonra oylarını kullanırlar.

Oylar, Sandık Kurulu Başkanı'nca verilen mühürlü oy pusulasındaki adlardan, asıl üye sayısı kadannın işaretlenmesi yoluyla kullanılır. Seçilecek organ asıl üye ya da delege sayısından fazla adayın işaretlendiği oy pusulaları ile diğer kâğıtlara yazılan oylu geçersizdir. Ayrıca seçilecek aday sayısının yansından az aday işaretlenen oy pusulaları da geçersiz olur.

Organ ve delege seçiminde adaylar, aйдıktan oy sayısına göre sıralanır. En çok oy alanlar asıl üye, onlardan sonra gelenler yedek üye seçilmiş olurlar. Asıl üye sayısından fazla aday eşit oy almışarsa, aralarında kura çekilir, bu suretle asıl ve yedek aynı gerçekleştirilir. İlçe ve il kongrelerinde; Kongre üye tam sayısının salt çoğunluğu ile yukarıdaki fıkralarda belirlenen "Çarşaf Liste" dışında usuller de benimsenebilir. Çarşaf liste düzenlemesi için geçerli yöntem bu hallerde uygulanmaz. İlçe ve il kongrelerinde kan, yönetim kurulu, disiplin kurulu ve delege seçimlerinde ayrı listeler kullanılabileceği öngörülmüşse, bu listeler kogue başkanlığına bir arada veya ayrı ayrı hazırlattırılarak, İlçe Seçim Kurulu Başkanı'na mühürlentilir. Aynı organ için ayrı listelerle seçime gidilecekse üye ve delegelerce mühürlü listeler kullanılır. Delegeler listelerde istedikten adayları işaretler. Seçilecek asıl üye sayısından çok yansından az aday işaretlenen oy pusulaları geçersiz sayılır.

Sayım ve ayrımı tamamlandıktan sonra, sandık kurulu başkan ve üyelerince düzenlenerek imzalanan seçim sonuçlarına ilişkin tutanak, kongre başkanlık kurulunca seçim yerine asılmak suretiyle üyelere duyurulur.

Başkanlık Kurulu: Kullanılan oy pusulalarını, ayrıca seçim sonuçlarını gösteren tutanakla kongre tutanağının birer örneğini seçim kurulu başkanlığına verir.

KONGRELER YÖNETMENLİĞİ (Madde 12): Delege Seçimleri il ve ilçe kongrelerinde uygulanacak çağın, toplanma görüşme, karar ve başka işlemlerle ilgili kural ve yöntemler "Kongreler Yönetmenliği" ile düzenlenir.

GENEL BAŞKAN (Madde 13): Parti Genel Başkanı, Büyük Kongre'ce, Siyasal Partiler Kanunu'nun 15. ve 21. maddeleri uyarınca en çok 2 yıl için seçilir. Aynı kişi ara verilmeksizin 2. defa seçilemez. Yeniden seçilebilmek için, aradan 2 yıl geçmesi zorunludur.

Parti Genel Başkanı

- Partiyi temsil eder.
- Merkez Yönetim Kurullarının başkanıdır. Bu kurulun gündemini belirler.
- Merkez Yönetim Kurulunun kararlarını uygular.
- Genel Başkan, aynı zamanda milletvekili ise ayrıca Parti'nin TBMM grubunun da başkanıdır.
- Merkez Yönetim Kurulu, küçük kongre, TBMM grubu ve teşkilât kademeleri arasında çalışma uyumu, işbirliğini sağlar ve bu kurulların birleşik toplantılarına başkanlık eder.
- Genel Merkez'de çalıştırılacak daimi hizmetlilerin tayin, terfi ve işten çıkarılmalarını Genel Başkan yardımcılığının teklifi üzerine yapar.
- Kanun, Parti Tüzüğü ve mevzuatın kendisine verdiği yetkileri kullanır. Genel Başkan görev ve yetkilerinden dolayı Büyük Kongre'ye karşı sorumludur.

Genel Başkanlığın herhangi bir sebeple boşalması halinde, Büyük Kongre toplanıncaya kadar, Merkez Yönetim Kurulu toplanarak, Parti'yi temsil yetkisini kuruluca seçecekleri bir üyeye tevdi ederler. Yeni Genel Başkanı seçmek üzere, en geç 45 gün içinde büyük kongreye gidilir.

MERKEZ YÖNETİM KURULU (Madde 14): Merkez Yönetim Kurulu, Parti Genel Başkanı'nın başkanlığında, büyük kongreye seçilen 30 üyeden teşekkül eder.

Merkez Yönetim Kurulu, Genel Başkanın lüzum göreceği zamanlarda daveti üzerine, onun başkanlığında toplanarak lüzükte gösterilen görevlerini yerine getirir.

Merkez Yönetim Kurulu en az ayda bir Parti Genel Başkanı'nın başkanlığında üye tam sayısının üçte ikisi çoğunluğu ile toplanır ve salt çoğunlukla karar verir.

Toplantının başkanlık divanı, Merkez Yönetim Kurulu Başkanlık Divanıdır. Merkez Yönetim Kurulunda kararlar gizli oyla alınır. Bu konunun iş'arı oyla halli kararlaştırılabilir. Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu tarafın dediği olur.

Hangi bir sebeple boşalan üyelikler, aldıkları oy sayısına göre yedeklerle doldurulur.

MERKEZ YÖNETİM KURULU'NUN GÖREV VE YETKİLERİ (Madde 15): Büyük Kongre'den sonra, Parti'nin en yüksek karar organı Merkez Yönetim Kurulu'dur.

Görev ve Yetkileri:

- Parti'nin genel politikasını, Büyük Kongre'nin direktif ve eğilimlerine uygun olarak tayin ve gereklerine göre değiştirir.
- Kanun ve lüzük hükümlerine göre yapılması gereken ve ilgili organlardan hazırlanan, Meclis yönetmeliklerinden dışındaki yönetmeliklerin inceleme, yürürlüğe koyar.
- Genel Başkan'ın teklif ettiği konuları inceleyerek karara bağlar.
- Genel Başkanlığca hazırlanan Merkez Yönetim Kurulu çalışma raporunu inceleyer ve büyük kongreye gönderir.
- Gerekli gördüğü il ve ilçelerde teşkilat kurulmasına ve geliştirilmesine karar verir.
- Parti teşkilatlarını yönetir, çalışmalarını yönlendirir, teşkilatla devamlı bağlantı sağlar, sorunları çözümlenmeye yardımcı olur.
- Kademelerden gelen teklifleri inceleyer, karara bağlar ve onların çalışmaları ile ilgili olarak gerekli bilgi, belge ve dokümanları ister ve getirir.
- Gerekli gördüğünde tüzükle belirlenen yetkilerini kullanır.
- Parti teşkilatının kanunlara, tüzük ve yönetmeliklere uygun şekilde çalışmasını denetler.
- Bütün seçimlerle ilgili olarak gerekli kararları alır. Milletvekilliği, belediye başkanlıkları, il genel meclisi üyelikleri için partide aday olanlar hakkında tüzüğün verdiği yetkileri kullanır.
- Hükümet kurma, hükümete katılma veya çekilme ile ilgili kararlar verir.
- Parti'nin program ve tüzüğünün uygulanması, çalışma şeklinin düzenlenmesi, danışma ve araştırma grup veya büroları kurmak çalışmalarının düzenlenmesi gibi hususlarda gerekli kararları alır ve yönetmelikleri hazırlar.
- Parti'nin ilkelerini tanıtıcı ve yayıcı ilkeleri ve kararları alır. Parti'nin genel politikası ve çalışmaları hakkında TBMM Grubu'nu ve Parti teşkilatını aydınlatır. Kademelerin yapacağı işler hakkında açıklayıcı bilgi, önerilerde bulunur.
- Genel politikada karşılaşılan yeni durumları ve gelişmeleri zamanında teklifli olarak değerlendiren gerek kararları alır ve uygular.
- Yıllık bütçeyi hazırlar, kongreye ve ilgili yerlere sunulmak üzere kesin hesabı çıkarır.
- Kongre kararları uygular. Çalışma dönemi ile ilgili olarak kongreye sunulacak raporunu, parti politikalarına ilişkin olmak üzere kongrede görüşülmesini istediği önerileri ve karar tasarılarını hazırlar.
- Parti'nin gelirlerini artırmak amacıyla, gerekli kanuni tedbirleri alır. Gelir mabuzlarını bastırarak kademelere yollar.
- Parti'nin amaçlarına uygun olarak gayri menkul iktisabına, devir ve feragatına, işletilmesine karar verir.
- Yasa ve tüzükle öngörülen diğer görevleri yapar, yetkileri kullanır.
- Siyasal Partiler ve Seçim Kanunları ile diğer ilgili kanunların ve Parti Tüzüğü'nün verdiği bütün görevleri yerine getirir ve yetkilerini kullanır.
- Siyasal Partiler Yasası'nın 39. ve 51. maddelerinde yer alan yetkiler ile diğer mevzuatta yer alan yetkileri kullanır ve görevleri yerine getirir.
- Kanunların öngördüğü ve belirlediği sınırlar içinde Parti Tüzüğü'nde veya Programı'nda yapılacak ve kongreye götürülecek değişiklik tasarılarına şekil verir.
- Genel Başkan yardımcıları seçerek arasında görev bölümü yapar ve

gerekli gördüğünde değiştirir.

Merkez Yönetim Kurulu partinin en yüksek yürütme organıdır.

Parti teşkilatı kademeleri, kademe sırasına göre bu kurula bağlıdır.

Merkez Yönetim Kurulu görev ve sorumluluğunun gereği, olarak zorunlu ve gerekli gördüğü durumlarda, bu kademelerin görev ve yetkilerini kanunlara uygun şekilde re'sen kullanabilir. Parti'nin temel teşkilatı Parti'nin tüzük ve yönetmeliklerinin öngördüğü şekil dışında bu hükümlerin öngörmediği sonuç doğrultusunda karar alamazlar. Aldıkları takdirde Merkez Yönetim Kurul, Büyük Kongreye karşı sorumluluğu üstlenerek ve gerekçelerini belirterek bu tür kararları uygulamak yetkisine sahiptir.

GENEL BAŞKAN YARDIMCILARI (Madde 16): Merkez Yönetim Kurulu üyeleri arasında gizli oyla üye tam sayısının salt çoğunluğu ile birincisi örgüt işleri, ikincisi basın propoganda işleri, üçüncüsü seçim işleri ve mahalli idareler, dördüncüsü ekonomik mali işler ve saymanlık, beşincisi sosyal işlerde görevli başkan yardımcılarını seçer.

GENEL SAYMAN (Madde 17): Merkez Yönetim Kurulu Genel Başkan yardımcılarında birine Genel Saymanlık görevi verir.

Genel Sayman, Parti'nin gelirlerinin toplanmasında, harcamaların yapılmasında, her aşamada Yasa ve Tüzük hükümlerine uygunluğu gelir gider defterlerinin, bütçe ve kesin hesapların düzenli ve süresinde tutulmasını sağlamakla, kurulların bu konulara ilişkin kararlarını uygulamakla görevli ve sorumludur.

KÜÇÜK KURULTAY (KÜÇÜK KONGRE) Madde 18:

A- Genel Başkan

B- Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri

C- Partili Milletvekilleri

D- İl Başkanları

Küçük kurultayı oluşturur.

Merkez Yönetim Kurulu'nun gerekli gördüğü hallerde, Genel Başkan Küçük Kurultay'ı toplar.

Küçük kurultay, Merkez Yönetim Kurullarının yetki ve görev alanına giren konularda görüşlerini bildirir.

Küçük Kurultay'ın gündemi en az on beş gün önce ilgililere duyurulur. İLÇE VE İL YÖNETİM KURULLARI (Madde 19): İlçe yönetim kurulları, ilçelerde ve il merkezlerindeki merkez ilçede, ilçe başkanı ile beş üyeden oluşur. Ayrıca sekiz yedek üye seçilir.

İl yönetim kurulları, her ilde il başkanı ile on üyeden oluşur. Ayrıca on dört yedek üye seçilir.

BAŞKAN VE YÖNETİM KURULLARININ SEÇİMİ (Madde 20): İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu asil ve yedek üyeleri ile kongresince, il başkanı ile il yönetim kurulu asil ve yedek üyeleri il kongresince, gizli oyla ve ayrı ayrı seçilirler.

İLÇE VE İL BAŞKANLARI (Madde 21): İlçe ve il başkanları, görev üstlendikleri yönetim biriminde Parti'yi temsil ederler.

Başkanı oldukları yönetim kurullarının, Tüzük ve diğer kural düzenlemelere uygun çalışmalarını izler ve gerekli girişimlerde bulunurlar.

Yönetim adına, Parti örgütü, kamu kuruluşları, özel ve tüzel kişilerle yazışır ve ilişki kurarlar.

Yönetim birimi çevresindeki kamu çalışmalarını izler ve gerekli girişimlerde bulunurlar.

İlçe ve il başkanları kongrelerinde seçilir. Ertesi kongreye kadar görev yaparlar. Aynı kişi art arda bir kezden çok seçilemez. Yeniden seçilebilmek için aradan dört yıllık bir sürenin geçmesi zorunludur.

GÖREVIN BOŞALMASI (Madde 22): Parti örgütünde iken isteğiyle görevden ayrılma ya da başka nedenle görevin boşalması durumunda, yeni görevli aşağıdaki biçimde belirlenir.

A) Genel Başkanlık boşaldığında, Merkez Yönetim Kurulu, Genel Başkan yardımcılığının çağrısıyla, hemen toplanır. Kurultay'ı on beş gün içinde seçim için toplar.

B) Merkez Yönetim Kurulunda boşalma olması halinde 26. maddede yazılı usul uygulanır. Tüm yedek üyeler çağrıldığı halde, Merkez Yönetim Kurulunun üye sayısı yarıya düşmüşse, kurul görevini sürdürür, ancak seçim için kurultayı hemen olağanüstü toplantıya çağırır.

C) İl başkanlığı boşaldığında, gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere yeni il başkanı, yönetim kurulu üyeleri veya partililer arasın-

dan, il yönetim kurulunca, üye tam sayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçilirler. E) İlçe başkanlığı boşaldığında, gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere yeni ilçe başkanı, yönetim kurulu üyeleri veya partililer arasında, ilçe yönetim kurulunca, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla geciktirilmeksizin seçilir.

D) İlçe başkanlığı boşaldığında, gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere yeni ilçe başkanı, yönetim kurulu üyeleri veya partililer arasında, ilçe yönetim kurulunca, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla geciktirilmeksizin seçilir.

E) İlçe ve il yönetim kurullarında boşalma olursa, yerlerine seçilmeye gelen yedek üyeler, oy sırasına göre çağınır. Yedek üyelerin tümü çağrıldığı halde, ilçe veya il yönetim kurulundaki üye sayısı yarıya düşmüşse, o yönetim kurulu düşmüş sayılır.

Bu hallerde yönetim kurulu başkanı, derhal durumu üst yönetim birimine duyurur. Üst yönetim kurulu, ilgili yönetim kurulu ve başkanı ile partililerin görüşünü alarak, gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere gecikmeden yeni bir yönetim kurulu oluşturulur.

Buna karşın, o ilçe veya ilin kongre üyelerinin beşte biri, yeni yönetim oluşumu tarihinden başlamak üzere otuz gün içinde seçim isteminde bulunursa, yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyelerini seçmek için ilçe veya il kongresini olağanüstü toplantıya çağırır. Bu arada yeni delegeler seçilmişse, kongre eski delegelere toplanır.

KONGRELER

KONGRELER SÜRESİ (Madde 23): Olağan ilçe-il kongrelerinin hangi tarihler arasında yapılacağı, Merkez Yönetim Kurulu'na saptanır. İlçe kongrelerinin tarihleri, ilçe yönetim kurulunun görüşü alınarak il yönetim kurullarınca, il il kongrelerinin tarihleri il yönetim kurulunun görüşü alınarak Merkez Yönetim Kurulu'na belirlenir.

Merkez Yönetim Kurulu, gerekli görürse kongrelerin başlangıç ve bitim tarihlerini değiştirmeye yetkilidir.

DELEGELER VE KONGRE ÜYESİ (Madde 24):

Bir kongreye ve kurultaya katılmak üzere, ait yönetim birimi toplantısında veya kongresinde seçilen partiliye "Delege" partide aldıkları görev nedeniyle kongrelere katılanlar ile delegelere kongre üyesi denir. Kongre üye tam sayısı, kongre üyeleri toplam sayıdır.

DELEGE SAYISI (Madde 25):

İlçe kongresi delege sayısı en çok dört yüz, il kongresi delege sayısı en çok altı yüzdür.

İlçe ve il kongrelerinin delege sayıları, Parti'nin son genel seçimde aldığı oy sayısı gözetilerek saptanır.

İlçelerin ve illerin kaç delege ile kongre yapacaklarına, ilgili yönetim kurullarının görüşlerini alarak, Merkez Yönetim Kurulu karar verir. İlçe kongresi toplam delege sayısının ilçe sınırları içindeki mahalle ve köylere ayrıca il kongresi toplam delege sayısının ile bağlı ilçelere dağıtılmasında, son genel seçimde o yerlerde alınan oylara göre yapılacak orantılara esas olur. Delege seçimi, yönetmeliği uyarınca yapılır.

İLÇE KONGRESİ ÜYELERİ (Madde 26):

a) Köy ve muhtarlık bölgesi toplanılarda seçilen delegeler.

b) İlçe başkanı ve ilçe yönetim kurulu üyeleri, il kongresinin üyesidir. Eski ilçe başkanları, o ilçe çevresinde belediye başkanlığı yapmış ya da yapmakta olan partililer ile ilçenin bağlı bulunduğu ilin TBMM yeni ve eski üyeleri ilçe kongresinin onur üyesidir.

İL KONGRESİ ÜYELERİ (Madde 27):

a) İlçe kongrelerinde seçilen delegeler,

b) İl başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri,

c) İl disiplin kurulu başkan ve üyeleri,

d) O ilçen seçilen ve görevde bulunan partili TBMM üyeleri ile kongresinin üyesidirler.

Geçici il yönetim kurulu başkan ve üyelerinin de kongreye katılma hakkı vardır. Ancak bunlardan delege sıfatı olmayanların oy hakkı yoktur. Eski il başkanları, il belediye başkanlığı ve TBMM üyeliği yapmış olan partililer il kongresinin onur üyesidir.

KONGRE ÜYELİĞİNİN SÜRESİ (Madde 28): Bir üst yönetim birimi kongresine üye olarak seçilenlerin kongre üyeliği süresi, kendilerini seçen yönetim birimi toplantısının veya kongresinin gelecek olağan toplantısına kadardır.

Yerlileri seçilince yedek görevleri sürer.

Görevleri nedeniyle üyesi olanlar, bir alt yönetim birimi kongresine üye seçilmelidir. Üst yönetim birimi kongresi için belirlenen tarihten önce kongresini yapmayan alt yönetim birimi üst yönetim birimi kongresine katılamaz.

KONGRELERE ÇAĞRI-TOPLANTI YETER SAYISI (Madde 29):

İl ve ilçe kongrelerinin toplanacağı yer, gün ve saat en az on gün önce Yönetim Kurulu Başkanlığı'nca üyelere, il ve ilçe binasında yapılacak bir ilan ile duyurulur. Bu ilanda ilk toplantıda çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantının zamanı, yeri de belirtilir. Toplantı ilçe seçim kurulu başkanlığına bildirilir.

İl ve ilçe kongreleri üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Kongreyi başkan, başkan yoksa sekreter üye ikisi de yoksa üst yönetim birimi temsilcisi açar.

İlk çağrı üzerinde yapılan toplantıda yeter sayı bulunmazsa kongre yedi gün içinde uygun güne ertelenir. Erteleme, toplantıda bulunanlara duyurulur. Üyelere ve ilgililere yeniden çağrı yapılır. İkinci toplantıda çoğunluk aranmaz.

OLAĞANÜSTÜ KONGRELER (Madde 30): Kongreler üst yönetim kurulunun kararıyla veya üyelerin beşte birinin isteği ile toplanır.

Olağanüstü kongre gündemi, isteyenlerce düzenlenir. Bu kongrelerde gündeme seçim maddesi konulmaz. Başka konu görüşülmez.

KONGRE GÜNDEMİ (Madde 31): Kongrelerin gündemi ilgili yönetim kurullarınca belirlenir.

Olağan kongrelerin gündemlerinde açılış, kongre başkanlık kurulu seçimi, çalışma ve hesap raporlarının okunması, görüşmesi, onaylanması ve aktarma ile seçimler ve uygun görülecek başka konular bulunur.

Üst yönetim kurulunun, Merkez Yönetim Kurulu'nun ve kongre üyelerinin onda birinin yazılı isteği ile de bir konu gündeme eklenebilir.

Kongrenin çoğunluk kararı ile gündemin sırasında değişiklik yapılabilir. Ancak, kongre başkanlık kurulu seçimi, çalışma ve hesap raporlarının okunmasından, görüşülmesinden oylanmasından, aklanmadan önce başka bir madde görüşülemez.

OTURUM VE KARAR İLKELEİ (Madde 32): Aksine bir karar alınmadıkça Kurultay ve kongre oturumları açıktır.

Kurultay ve kongreler, hazır bulunanların salt çoğunluğu ile karar alırlar. Kongrelerde doğal üye olarak bulunan il ve ilçe yönetim kurulu üyeleri, üyesi olmadıkları kurulun aklanması (brai) için yapılan oylamalara katılmazlar.

Kongrelerde hesap konuları ile kongrece kararlaştırılan başka konular konu ile ilgili olarak sunulacak rapor okunduktan sonra görüşülüp oylanabilir. Kongrelerce alınan kararlar, başkanlık kongreye duyurulur. Ve tutanağa yazılır. Aksine karar yoksa kararlar gösterme (işaret) oyu ile yazılır.

KONGRE BAŞKANLIK KURULU (Madde 33): Kongre açıldıktan sonra, kongre üyeleri veya partililer arasında bir başkan, kongre üyeleri arasından yeterli kadar ikinci başkan ve yazman seçilir.

Disiplin Kurulu başkan ve üyeleri kongre başkanlık kurullarında görev almaz.

GÖRÜŞMELER (Madde 34): Kongrelerde gündem konuları sıra ile ele alınır. Söz isteyenlere sıra ile söz verilir. Konularıyla ilgili söz süreleri konuların görüşülmesine başlanırken saptanır.

Onur üyeleri, konuşabilir, oy kullanamazlar.

Geçici kurul başkanlığı ve üyeleri kongrelerine katılırlar konuşabilirler. Delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanmaya hakkı yoktur.

Üst yönetim birimi başkanı ve temsilcisi ile Merkez Yönetim Kurulu üyelerine istediklerinde, sıra gözletilmeksizin söz verilir.

Söz isteyen varsa, çalışma raporu üzerinde başteki konularda üç üye konuşmadan yetertik önergesi oylanamaz.

İTIRAZ (Madde 35): İlçe kongreleri delege seçimleri ile il ve ilçe kongrelerinde seçimler dışındaki konularda alınmış olan kararlara ilişkin itirazlar aşağıdaki kurullar içinde yapılır ve karara bağlanır. İl ve ilçe kongrelerindeki seçim sonuçlarına itiraz yetkili ve görevli seçim kurullarına yapılır.

A) İlçe kongresi delegelerinin seçimine ilişkin itirazlar, o muhtarlık bölgesinde yazılı partilerce seçimlerden sonraki beş gün içinde, ilçe yönetim kurulu kararına karşı beş gün içinde il yönetim kuruluna itiraz yapılabilir. İl yönetim kurulunun kararı kesindir.

B) İlçe kongresi kararları için kongre üyelerince beş gün içinde il yönetim

kuruluna, il yönetim kurulunun kararlarına karşı beş gün içinde Merkez Yönetim Kurulu'na itiraz edebilir.

Merkez Yönetim Kurulu kararı kesindir.

C) İl kongresi kararları için kongre üyelerince beş gün içinde Merkez Yönetim Kurulu'na itiraz edebilir. Merkez Yönetim Kurulu kararı kesindir.

D) Yapılan itirazlar üzerine ilçe yönetim kuruluna, il yönetim kurulunun itiraz üzerine verdiği karara karşı da aynı sürede Merkez Yönetim Kurulu'na itiraz edebilirler. Bu itirazları ilçe ve il Yönetim Kurulları beş gün içinde Merkez Yönetim Kurulu ise on beş gün içinde karara bağlar. Sonuçlar ilgililere ve başkanlıklara yazılı olarak bildirilir. İtirazlara süresi içinde ilgili yönetim birimi karar vermezse, ilgiliye üst yönetim birimine beş gün içinde itiraz hakkı doğar. İtirazlar, ilgili yönetim biriminin kongresinden önce kesin karara bağlanır.

E) İtirazlar yazılı yapılır.

F) İtiraz, işlemleri durdurmaz.

Kongrelerde, kongre başkanlık kurullarına yapılacak itirazlar bu kurulca karara bağlanır.

4. BÖLÜM PARTİ GRUPLARI

TBMM PARTİ GRUBU (Madde 36): Partili milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu oluşturur, Parti grubu, Parti programını ve seçim bildirgesini, Büyük Kongre kararları ve Merkez Yönetim Kurulu'nca saptanan politikaları doğrultusunda gerçekleştirmek için gerekli yasama girişimlerini iç yönetmelikler çerçevesinde kendi kararları ile yürütür.

GRUP YÖNETİM İLKELEİ (Madde 37): Genel Başkan, TBMM üyesi ise Parti Grubu'nun ve Grup Yönetim Kurulu'nun başkanıdır.

TBMM Grubu her toplantı yılı basında, o yıl için iki başkan vekili ile dokuz kişilik bir yönetim kurulu seçer.

Grup Başkanvekilleri, Grubun yasama çalışmalarının yürütülmesinde Genel Başkan'ın yardımcısı ve görevlendirdiği konularda vekildirler. Grubun doğal sözcüsü Genel Başkan'dır. Genel Başkan'ın bulunmadığı ya da uygun görüldüğü sürelerde sözcülüğü Grup Başkanvekilleri belli konular için milletvekilleri arasından sözcü seçilebilir.

Başkan'ın yardımcısı ve görevlendirdiği konularda vekildirler. Grubun doğal sözcüsü Genel Başkan'dır. Genel Başkan'ın bulunmadığı ya da uygun görüldüğü sürelerde sözcülüğü Grup Başkanvekilleri belli konular için milletvekilleri arasından sözcü seçilebilir.

Yasama girişimlerinin düzenli bir biçimde yürütülmesi ve Meclis çalışmalarında uyum ve disiplin sağlanması, Grup Yönetim Kurulu'nun görevidir. Parti Merkez Yönetim Kurulu'nda görevli olup milletvekili bulunmayanlar da Grup toplantılarına katılabilir ancak kullanamazlar.

TBMM Grup çalışmaları TBMM Grup iç yönetmeliği ile düzenlenir. Grup iç yönetmeliğine, Parti Tüzük ve Programı'na aykırı hükümler konulamaz.

GRUP ÜYELERİNİN GÖREVLERİ (Madde 38): Partili TBMM üyeleri

A) Yasama çalışmalarında Parti'nin ilkeleri ve programı, seçim bildirgesi, Kurultay Kararları Merkez Karar Kurulu'nca saptanan temel politikalar doğrultusunda çalışmak. Grup Genel Kurulu ve Grup Yönetim Kurulu kararlarını uygulamak ve bunları desteklemekle yükümlüdürler. Grup toplantısına ve karara katılmamış olmak, alınan kararlara uyma yükümlülüğünü kaldırmaz.

B) Geçerli özürlü bulunmadıkça, Meclis Genel Kurulu'na, komisyonlara ve grup toplantılarına katılırlar. Bu toplantıların her birine özürlü olarak üst üste üç kez gelmeyen üye Grup Yönetim Kurulu'nca uyarı yapılır.

C) TBMM üyelerinin ödentileri ve böylece sağlanan gelirin Grup ve Parti merkezî çalışmalar için hangi oranda paylaşılacağı, yasa hükümleri çerçevesinde TBMM grubunca karara bağlanır.

BELEDİYE VE İL GENEL MECLİSİ GRUPLARI (Madde 39): Belediye meclisleri ile genel meclislerindeki partili üyeler kendi aralarında birer grup oluştururlar, partili belediye başkanı belediye meclisindeki parti grubunun doğal başkanıdır.

Belediye ve il genel meclisi grupları, kendi içlerinden grup başkanları, başkanvekilleri ve sözcülerini seçerler.

İl ve ilçe başkanları, parti gruplarını, Bütçe Yıllık Program ve faaliyet raporu

görüşmeleri öncesi olmak üzere bir yıl içinde en az üç en çok beş kez toplantıya çağırır, toplantıyı yönetir oy kullanırlar. Grup üyeleri Parti'nin ilkele-
rine, programına, seçim bildirgesine kurultayın ve kendi kongreleri ile
gruplarının kararlarına uymakla yükümlüdür.

Belediye başkanlarının yürütme ile ilgili yasal görevleri konusunda bağla-
yıcı grup kararı alınmaz.

Partili belediye başkanları ile belediye ve il genel meclisleri üyelerinin grup
ödenekleri ve böylece sağlanan gelirin grup ve parti çalışmaları için hangi
oranda paylaşılacağı, ilgili yönetim kurulu ile grup yönetim kurulunun
yapacağı, ortak toplantıda karara bağlanır. Belediye ve il genel meclisi
Parti gruplarının çalışma yöntemleri, Belediye ve il Genel Meclisi Grupları
Yönetmeliği ile düzenlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DISİPLİN KURULLARI (Madde 40)

A) Merkez Disiplin Kurulu: Büyük Kongrece gizli oyla seçilen 7 asil, 5
yedek üyeden.

B) İl Disiplin Kurulu: İl kongrelerinde gizli oyla seçilen beş asil beş ye-
dek üyeden.

C) TBMM Grup Disiplin Kurulu: Grup genel kurulunca gizli oyla seçilen
yedi asil, yedi yedek üyeden kurulur.

DISİPLİN SUÇ VE CEZALARI (Madde 4)

A) Disiplin cezaları uyarma, kinama, Parti'den veya grupları geçici veya
kesin olarak çıkarma cezaları.

Disiplin cezasını gerektiren cezalar.

1. Uyarma Cezası: Parti üyesinin veya kademe görevlilerinin yazılı olarak
dikkatlerinin çekilmesidir. Şu hallerde görülür:

Doğal çevresine zarar vermek.

2. Kinama cezası: Bu ceza üyenin tutum ve davranışlarından dolayı ayıp-
lanmasıdır. Şu hallerde görülür:

Seçim ve sandık kurullarına gitmemek.

3. Geçici Çıkarma Cezası: Bu ceza belli zaman için uygulanır ve bu süre-
nin sonunda kendiliğinden kalkar. Bu cezayı alan üye çalışmalara katıla-
mayacağı Parti organlarına hiçbir tesirde bulunamaz kendisine hiçbir gö-
rev verilemez.

Bir üyenin TBMM Grubu'ndan geçici olarak çıkarılması hakkında verilen
ceza, bu üyenin ceza süresince gruptaki çalışmalara katılmasını gerektirir.

Geçici çıkarma cezası şu hallerde verilir:

Partiyi kişisel menfaatlerine alet etmek, bu amaçla Parti nüfuzunu kötüye
kullanmak.

4. Kesin Çıkarma Cezası: Bu ceza, üyenin Parti'den ilişkisinin kesilmesidir.
Kesin çıkarma cezası alan üyenin durumu kaydının bulunduğu ilçe yönetim
kuruluna bildirilir ve kaydı silinir.

Bu ceza şu hallerde verilir:

Siyasi Partiler Kanunu'nun 10. maddesi uyanınca istekte bulunulmuş ol-
ması.

Bir üyenin aynı suçu tekrarlama durumunda cezalar her defasında artırılarak veri-
lir. Disiplin cezasını gerektiren durumların öğrenilmesinden bir yıl, olaydan
iki yıl geçtikten sonra disiplin soruşturması yapılmaz. Parti'ye mensup mil-
letvekillerin TBMM grubu üyeliğinden kesin olarak çıkarılması Parti'den
çıkarılmasını gerektirir.

DISİPLİN CEZALARINA İTİRAZ

Hakkında Parti'den veya grupları geçici veya kesin çıkarma cezası verilen
Parti üyesi, bu cezaya karşı disiplin kuruluna sevk eden organ veya merci
veya disiplin kurulunun görev ve yetkisizliği veya alınan kararlarının kanu-
nu, Parti Tüzüğü'ne iç yönetmeliğe şekil usul bakımından aykır bulundu-
ğu iddiasıyla, Parti itiraz yolunu kullandıktan sonra nihai karar niteliğİN-
deki son karara karşı otuz gün içinde nihai karar veren mercinin bulundu-
ğu yer asliye hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Mahkeme bu itirazları,
diğer işlerden önce ve en geç otuz gün içinde basit muhakeme usulüne
göre inceleyerek karara bağlar. Bu karar kesindir.

YETKİ (Madde 42):

A) Merkez örgütlerinde görevli olanlarla, TBMM üyelerinin yasama
çalışmaları dışındaki tutum ve eylemlerinden doğan ve il başkanları ve
yönetim kurulu üyelerinin parti il merkezi belediye başkanlarının istedikleri
Merkez Disiplin Kurulu'nca.

B) Diğer üyelerin parti suçları, il yönetim kurullarının isteği üzerine, il
Disiplin Kurulu'nca.

C) Partili TBMM üyelerinin grup disiplinine, grup iç yönetmeliğine,
grubun bağlayıcı kararlarına aykır davranışlarından ve grubun onuru ile
bağdaşmayan tutum ve eylemlerinden doğan parti suçları ve birbirleriyle
olan anlaşmazlıkları Grup Yönetim Kurulu'nca karara bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

PARTİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ

MİLLETVEKİLİ ÖNSEÇİMİ (Madde 43):

A) Milletvekili seçimlerinde parti adayları esasları aşağıda belirtilen "Geniş-
letilmiş delege yöntemi" ile yapılacak ön seçimle belirlenir. Bu seçimde her
seçim çevresinden çıkan milletvekili sayısı kadar aday saptanır. Merkez
Yönetim Kurulu özel koşulları da göz önünde tutularak, belli seçim çevrele-
rine ilke olarak kabul olunan genişletilmiş delege yöntemi dışında bütün
üyelerin katılımıyla yapılacak önseçim yöntemlerinden birinin uygulanma-
sına da karar verebilir.

Merkez Yönetim Kurulu yukarıda yazılı yöntemlerden hangisinin uygula-
nacağına TBMM'ce seçim yapılmasına karar verilmesinden başlayarak en
geç bir ay içinde karar verir. Bu süre içinde bir karar alınmaması halinde
bütün seçim çevrelerinde "genişletilmiş delege yöntemi"yle adaylar belirle-
nir.

B) Milletvekili seçimlerinde parti adayları aşağıda belirtilen önseçim dele-
gelerinin katılımıyla yapılacak önseçimle (genişletilmiş delege yöntemi) belirlenir.
Her seçim çevresinde:

a) O ilden seçilen Kurultay delegeleri;

b) Merkez Yönetim ve Merkez Disiplin Kurulu üyeleri;

c) İl kongresi delegeleri;

d) O seçim çevresine giren ilçelerin kongre delegeleri;

e) O ilin milletvekilleri, o seçim çevresindeki belediyelerin partili belediye
başkanları, partili belediye meclisi ve il genel meclisi üyeleri;

f) Parti'ye yazılı olan TBMM eski üyeleri, o çevredeki belediyelerin eski
başkanları;

g) Kongrelerinde seçilmiş olmak, koşuluyla il başkanı ve il yönetim kurulu
üyeleri;

h) O seçim çevresindeki ilçelerin kongrelerinde seçilmiş ilçe başkanları ve
yönetim kurulu üyeleri;

i) Parti'nin Merkez Yönetim Kurulu eski üyeleri;

j) Parti'ye üye olmak koşuluyla Parti'ye katılmış ya da Parti ile birleşmiş
eski partilerin kurucu üyeleri;

k) Üzükte belirtilen mahalle ve köy görevlileri

Her mahalle veya köyde, ilçe kongre delegeleri seçimi ile birlikte o yer-
deki son milletvekili genel seçimlerinde alınan oy sayısı esas tutularak
Parti üyeleri arasından seçilecek önseçim delegeleri. Bu önseçim dele-
geleri o mahalle veya köyde son seçimde alınan 1-50 oya kadar bir sonraki
her 50 oy için bir eklenerek bulunacak sayıda seçilir ve belirlenir.
Bütün bu delegeler yazılı oldukları ilçede oy kullanırlar.

ÖNSEÇİM ÇEVRESİ (Madde 44):

Genel Seçimler için Yüksek Seçim Kurulu'nca belirlenen seçim çevreleri
önseçim için esas alınır.

ADAYLIĞA BAŞVURMA (Madde 45):

Genel Seçimler için Yüksek Seçim Kurulu'nca belirlenen seçim çevreleri
önseçim için esas alınır.

ADAYLIĞA BAŞVURMA (Madde 45):

Adaylık genel başkanlığa başvuru ile istenir. Başvuru yazılı olur.

KONTENJAN ADAYLIĞI (Madde 46):

Siyasi Partiler Kanunu'nun 38. maddesine göre gerekli seçim çevrelerinde
gösterilecek partili kontenjan adayları; Merkez Yönetim Kurulu'nca diğer
adayların belirlenmesinden sonra en geç on gün içinde saptanır; diğer
adaylarla birlikte Yüksek Seçim Kurulu'na bildirilir.

Parti, milletvekilleri ara seçimi yapılacak seçim çevrelerinde de adaylarını bu esaslara göre kontenjanı adayı olarak belirleyebilir.

ADAYLIK ÖN KOŞULLARI (Madde 47):

İller adaylık yoklamasına katılmak üzere adaylık isteminde bulunanlarda aşağıdaki koşullar aranır.

- Parti olarak TBMM üyeliği yapmış olmak,
  - Parti olarak belediye başkanlığı, belediye ve il genel seçimi üyeliği yapmış olmak,
  - Örgütte, seçimle bir göreve gelmiş olmak,
  - Ya da en az üç aydan beri üyesi bulunmak (b) (c) fıkralarındaki görevlerden birinde süreklilik olarak üç ay; değişik görevlerde veya aralıklı olarak ise toplam üç ay görev yapmış olması gerekir.
- Bu koşulları taşımayanların başvuruları işleme konmaz. Merkez Yönetim Kurulu kararı ile doğrudan asil üyeliğe kabul edilenlerde bu koşullar aranmaz.

Yasalar nedeniyle partiye yazılma olanağı bulunmayan kimselerden adaya başvuranların parti üyesi olmaksızın iller aday yoklamasına katılmaları, Merkez Yönetim Kurulu'nun iznine bağlıdır.

İNCELEME (Madde 48):

Merkez Yönetim Kurulu, başvurma süresinin bitiminden sonra, görevi direceği ilçelerine her il için başvuruların durumu ile ilgili bir ön inceleme yapar. Bu inceleme öncelikle örgüt içinde gizli olarak yapılır. Merkez Yönetim Kurulu, inceleme raporlarını değerlendirerek her ilde önseçime katılmaları uygun bulunanları saptar ve ilgililere duyurur.

ÖN SEÇİM LİSTESİ (Madde 49):

İlçe yönetim kurulları tüzüğünde belirlenen önseçim delege (seçmen)lerini kapsayan listeleri, önseçimlerinden en az altmış gün önce ilçe seçim kurulu başkanına verirler.

Bu listeler, ilçe seçim kurulu başkanlığına incelenip onaylandıktan sonra ilçe başkanlığı binasında asılarak üyelere duyurulur. Duyuru gününden başlayarak on beş gün içinde üyeler, ilçe seçim kurulu-na başvurarak itiraz edebilirler.

İtirazlar üzerine verilen karara göre ilçe başkanlığı listelerde gerekli değişikliği yapar.

ADAYLAR MERKEZ ÖRGANINCA SAPTANMASI (Madde 50):

TBMM üyeliği seçimlerinde;

A) Merkez Yönetim Kurulu'na belli seçim çevrelerinde Merkez Yoklaması ile aday saptanmasına karar verilmesi halinde;

B) a- Bir seçim çevresinde parti örgütü bulunmaması,

b- Bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısından az sayıda başvuran bulunması;

c- Önseçim sonuçlarının yetkili kurullarınca geçersiz sayılması;

d- Yasalarca öngörülen başka durumlarda, o seçim çevresine ait aday listesi ve adayların listedeki sıraları;

C) Önseçimde eşit sayıda oy almış olanların öncelik sırası, Merkez Yönetim Kurulu'na saptanır.

ADAY ADAYLARININ BİLDİRİLMESİ (Madde 51): Önseçim yapılacak hallerde Genel Başkan seçim çevrelerine göre Parti'nin aday adayları listesini önseçim yapılacak günden en az yirmi gün önce Yüksek Seçim Kurulu'na ve il ve ilçe seçim kurullarına alındı belgesi karşılığında verilmesini sağlar.

PARTİ ADAYLARININ BİLDİRİLMESİ (Madde 52): Genel Başkan, saptanan merkez organlarının saptanan adayları, ön seçimle belirlenen aday listelerine katarak, seçim çevrelerine göre düzenlenen parti adayları listesini düzenler ve Yüksek Seçim Kurulu'na süresinde verilmesini sağlar.

ADAY LİSTELERİNDEKİ EKSIKLİKLERİN TAMAMLANMASI (Madde 53): Aday listeleri kesinleşmeden bu listelerde boşaltma otur ve listedeki sıraya göre kaydırma sonunda noksanlıklar doldurmazsa eksikler, Merkez Yönetim Kurulu'na tamamlanır.

TBMM ADAYLIK YÖNETMELİĞİ (Madde 54): TBMM adaylığına başvurma ve yöntemler ve işlemler yasaya uygun olarak hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

YEREL SEÇİMLERDE PARTİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ (Madde 55): Yerel seçimlerde parti adaylarının belirlenmesi bu bölümdeki kurullar ile il-

gili yasalar göz önünde tutularak hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

YEDİNCİ BÖLÜM

GELİR KAYNAKLARI-HARCAMALAR HESAP İŞLERİ

GELİR KAYNAKLARI (Madde 56):

Parti'nin gelir kaynakları şunlardır;

- Parti üyelerinden alınan giriş ve üyelik ödentileri,
- Parti milletvekillerinden alınacak ödentiler,
- Adaylık için başvurularından alınan özel ödentiler,
- Parti bayrağı, ilaması, rozeti ve benzerlerinin satışından sağlanacak gelirler,
- Parti yayınlarından sağlanan gelirler,
- Parti defter, makbuz ve kâğıttan karşılığında alınacak paralı ve her türlü gösteri çalışmalarından sağlanacak gelirler,
- Partiye düzenlenen kültür ve sanat etkinlikleri, balo, eğlence ve her türlü gösteri çalışmalarından sağlanacak gelirler,
- Parti malvarlığından elde edilecek gelirler,
- Girişler

İ) Devlet yardımı ve Siyasal Partiler Kanunu'nun 1100. maddesi uyarınca partiye itinalık edecek maddeler, doğmuş ve doğacak hak ve alacaklar, parti malvarlığından elde edilecekler dışında parti gelirlerinden vergi, resim ve harç ödenmez.

Yukarıda yazılı gelirler, parti'nin hangi birimince sağlanmış olursa olsun, parti tüzel kişiliğindedir.

Gelirler Merkez Yönetim Kurulunca başlatılan makbuzlar karşılığında alınır. Parti örgütüne gönderilen gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar genel samanlıktaki tutulur. Parti örgütü aldığı ve kullandığı makbuzlar dolayısıyla Merkez Yönetim Kurumu'na karşı sorumludur.

GİRİŞ ÖDENTİSİ (Madde 57): Partiye yazılan üyelere en az bir milyon lira giriş ödentisi alınır.

YILLIK ÖDENTİ (Madde 58): Parti üye ödentisinin bir yıllık tutarı net iki yüz liradan az on iki bin liradan fazla olamaz.

MİLLETVEKİLİ ÖDENTİSİ (Madde 59): Partili milletvekilinin ne kadar ödenti vereceği ve bu yolla toplanan paraların grup çalışmalarına ve parti merkezine ne oranda ayrılacağı TBMM grup kararı ile saptanır. Bu ödentinin yıllık tutarı milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarı geçemez.

ADAYLIK ÖDENTİSİ (Madde 60): Adaylık için başvuru ödentisi Merkez Yönetim Kurulu'na belirlenir.

SORUMLULUK VE HARCAMALAR (Madde 61): Harcamalar, sözleşmeler ve gidilecek yükümlülükler, parti tüzel kişiliği adına yapılır. İl ve ilçe yönetim kurullarının bağlı yapması ya da yüküm altına girmesi Merkez Yönetim Kurulu'nun iznine bağlıdır. İzin alınmadan girişilen bağlı ve yükümlülüklerden dolayı parti tüzel kişiliği sorumlu tutulamaz. Genel Başkan'a, Merkez Yönetim Kurulu'na ve Parti tüzel kişiliğine karşı kovuşturma yapı-
lız. Bu durumlarda sorumluluk bağlı yapan ve yükümlülüğü üstlenen kişi veya kişilere düşer.

BORÇ VERME YASAĞI (Madde 62):

Partiye üyelere, gerçek ve tüzel kişilere hiçbir şekilde borç verilemez.

BÜTÇE VE KESİN HESAP (Madde 63):

A) İl yönetim kurulu bağlı ilçeleri de kapsamak üzere gelir gider tahminlerini aynı ayın gösteren yıllık bütçeyi hazırlar ve her yılın ekim ayı sonuna kadar Genel Başkanlığa gönderir. Bu bütçeler ile aynı süre içinde genel merkez bütçesi en geç aralık ayı sonuna kadar merkez yönetim kurulunca incelenir ve karara bağlanır.

B) Parti hesapları bilanço esasına göre düzenlenir.

C) İlçeleri de kapsamak üzere İl Yönetim Kurulları ve Genel Merkez bütçe yılını izleyen nisan ayı sonuna kadar, bir önceki yıla ait uygulama sonuçlarını gösterene kesin hesaplarını hazırlar.

İl başkanlıklarından gönderilen kesin hesaplar ile Genel Merkez hesapları Merkez Yönetim Kurulunca incelenerek karar bağlanır.

Genel Başkan, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan tüm parti örgütü ile ilgili kesin hesapların bir örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi'ne ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir.

3.8
TÜSTAV
Arşivi
Nebil Varuy
Koleksiyonu

SEKİZİNCİ BÖLÜM

TUTULACAK DEFTERLER VE YAZIM İŞLERİ (Madde 64)

Parti'nin merkez il ve ilçe örgütlerinde aşağıda sayılan defterlerin tutulması zorunludur.

A) Asil üye defteri

Her ilçe örgütünde mahalle ve köy esasına göre tutulur. Üyelik başvurma belgelerinin birer örneği ilçe il ve Genel Merkez'de alfabetik sıraya düzenlenerek dosyalarında saklanır.

B) Karar defteri

Merkez Yönetim Kurulu, il ve ilçe yönetim kurulları ile TBMM Grup Yönetim Kurulu ve Disiplin Kurulları'nca tutulur. Kararlar gün ve numara sırasına göre düzenlenir, oylamaya katılanlarca imzalanır.

C) Yazışma defteri

Yazışmalar bu deftere gün ve numara sırası izlenerek yazılır. Gelen yazıların asılları ile gönderilen yazıların örnekleri, gün ve numara sıralarına göre dosyalanır.

D) Gelir ve Gider defteri

Parti'nin gelirlerinin nereden sağlandığı ile giderlerinin hangi işler ve yerler için yapıldığı belgelenilerek sıra ile bu deftere işlenir.

E) Demirbaş eşya defteri

Genel Merkez'deki, il ve ilçe örgütlerindeki tüm eşyalar özellikleri belirtilerek gün ve sıra numarası esasına göre bu deftere yazılır. Yukarıda açıklanan defterler, merkezde genel başkanlık il ve ilçelerde yönetim kurulu başkanlıklarınca seçim kurulu başkanlığına onaylatılır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Değişik hükümler, Program, Tüzük, Yönetmeliklerin yürürlüğü ve değiştirilmesi.

Program ve Tüzükün değiştirme yetkisi (Madde 65):

A) Tüzük uygulamaları ile ilgili Yönetmelikler, Merkez Yönetim Kurulu'nun onayından sonra yürürlüğe girer. Disiplin yönetmeliklerinin hazırlanmasında merkez ve grup disiplin kurullarının görüşleri alınır.

B) TBMM Grubu Yönetmeliği Grup Yönetim Kurulu'nca hazırlanır. Ve TBMM Grubu'nun onayı ile yürürlüğe girer.

C) Merkez Yönetim Kurulu'nca hazırlanıp Kurultayca onaylanan yönetmeliklerde yapılacak değişiklikler de kurultayca onaylanır.

D) Parti içi kurul, komisyon ve çalışma gruplarını kuruluş ve çalışmalarını ilgili yönetmelik Merkez Yönetim Kurulu'nca düzenlenir.

E) Parti içi eğitim çalışmalarını Merkez Yönetim Kurulu'nca hazırlanacak parti içi eğitim yönetmeliği ile düzenlenir.

F) Kongreler Yönetmeliği Merkez Yönetim Kurulu'nca hazırlanır.

G) TBMM Adaylık Yönetmeliği Merkez Yönetim Kurulu'nca hazırlanır.

H) Yerel Seçimler Parti adaylarının belirlenmesi yönetmeliği Merkez Yönetim Kurulu'nca hazırlanır.

I) Belediye ve İl Genel Meclisi Grupları Yönetmeliği Merkez Yönetim Kurulu'nca hazırlanır.

Yönetmeliklerin yayımı ve yürürlüğü (Madde 66)

Yönetmelikler, belli bir yürürlük tarihi belirtilmemişse yayımlandıktan tarihte yürürlüğe girerler.

Yönetmeliklerin hazırlanması (Madde 67)

Tüzükün öngördüğü yönetmelikler en geç üç ay içinde hazırlanır.

YÜKSEL - YEŞİL
Disk: YEŞİLLER

YEŞİLLER PARTİSİ PROGRAMI

3.9
TÜSTAY
Arşivi
Nebil Varuy
Koleksiyonu

1- GEREKÇE 2- PROGRAM

- I- DEMOKRASİ
- II- EKOLOJİK SİSTEM - DOĞA KÜLTÜREL DEĞERLER
- III- BARIŞÇILIK - İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ
- IV- KENTLEŞME
- V- SANAYİLEŞME
- VI- EĞİTİM - GENÇLİK
- VII- SOSYAL İŞLER - KADIN VE SORUNLARI - ÇALIŞMA BARIŞI SAĞLIK
- VIII- YEREL YÖNETİM
- IX- EKONOMİ
- X- İLETİŞİM - ULAŞIM
- XI- SANAT - SANATÇI

YEŞİLLER PARTİSİ PROGRAMI GEREKÇE

Türkiye'de 1950'li yıllardan bu yana, çevreyi, ekolojik sistemi bozan sorunlar gündemdedir, tartışılıyor. Ancak çabalar, gönüllü kuruluşların uğraşlarıyla sınırlı kalmış, hiçbir önlem uygulanmaya konulmamıştır. Bütün yönetimler büyüme, ilerleme, teknolojiyi geliştirmede, doğal, kültürel değerleri, ekolojik sistemi korumaya önem vermemişlerdir. Hatta bu yolda girişilen uyarıları, kalkınmayı engelleme gibi yorumlayanlar olmuştur.

Hızlı nüfus artışı, kırsal alanlardan göçlere yol açmış, spekülasyon konut üretimi, yık-yap, yap-sat pazarlamacılığı ile sağlıksız, plansız, programsız, alt yapıdan yoksun bir kentleşme hareketine göz yumulmuştur. Böylece bugüne, 1988 Türkiye'sine gelinmiştir. Bugün denince de doğal, kültürel değerlerin, canlıların yaşama olanağını yitirme boyutlarına ulaşan, tehlike çanlarının çaldığı aşama kastedilmektedir. Kuşkusuz bu bir rastlantı değildir. Bir zihniyetin, bir siyasal yaklaşımın kaçınılmaz sonucudur.

Oysa dünya dönüyor ve kavramla değişim sürecine giriyor. Siyasal bilimciler, parlamenter demokrasinin artık geride dönüştüğüne inanmaktadırlar. Devletin de hukuksallığını koruyarak, özünde otantik bir yapıya dönüşlüğü ileri sürülmektedir. Bu tanımlamada sağ ve sol kanatlarıyla rejimler hangi doktrine oturursa otursun, lemede, ilerleme, ekonomik, sosyal, endüstriyel büyüme teknolojileri kullanma ilkesinde birleşmektedirler. Ve işin ilginç yönü, kalkınma atılımlarında, hepsi de doğal varlıklarını, ekolojik sistemin bozulmasını, dünyamızın bir lükenişe sürüklenmesini önemsememektedirler.

Bu, her ne pahasına olursa olsun ilerleme tutumuna karşı, yeni arayışlar başgöstermiş, "Yeşil düşünce" mevcut partilere karşı yeni bir alternatif olarak doğmuştur. Eski hiçbir partinin yerini almayan bambaşka bir düşünce tabanından kaynaklanan yeşil hareket, başlangıçta Batı'da küçümsenmiş, hafife alınarak, alay konusu yapılmak istenmiş, öncesizlik bir

kusur gibi gösterilmiştir. Ancak, örneğin 1970'lerin Almanya'sında yeşil hareket kendini kabul ettirmiş, eyalet-federal parlamentolarda giderek artan sayıda temsil edilmiş, 3'üncü parti olmuştur. Fransa da, Batı dünyasının bir çok yöresinde, yeşil düşünce tularını olmaya başlamıştır.

Yeşilleri Batı'daki sağ partiler marksizmin yeni bir manevrası olarak nitelendirirken, sosyalistler, sosyal demokratlar, Marksistler, yeşil düşünceyi bu yuvanın bir uzantısı olarak değerlendirmişlerdir. Bu yaklaşımların isabetsiz, yanlış olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye'de de yeşil düşünce yeterince bilinmeyen ve yanlış değerlendirilen bir kavramdır. Bu nedenle yeşil düşüncenin olduğu gibi, net bir yaklaşıma nitelendirilmesi zorunlu olmuştur.

Yeşiller Partisi'nin, yeşil düşüncenin, genel çizgileriyle tanıtılmasına geçiyoruz.

- Yeşiller Partisi bugün varolan hiçbir siyasal düşünceden kaynaklanmayan, eski bir partinin yeni almaktan doğmuş yepyeni bir alternatiftir.

- Yeşiller Partisi, putlaştırılmış liderlerin tepeden yönettiği geleneksel partilere karşı yeni bir siyasal model oluşturacaktır.

- Yeşiller Partisi gerçek anlamda taban demokrasisi üzerinde partileşmenin, sağlıklı bir siyasal mekanizma oluşturmanın örneğini verecektir. Türkiye'deki siyasal bunalımların, her on yılda bir demokrasi denemelerinin dış müdahalelerle kopma noktasına gelmesi böylece önlenmiş olacaktır.

- Yeşiller Partisi, tabanda iktidar oluşturmadan, hükümet ya da koalisyon ortağı olma amacı gütmeyen, devleti ve kurumlarını eleştirmeyi, temel muhalefeti esas görev edinen bir parti olacaktır. Çünkü hükümet olmaya yarışan partiler oyunun kurallarına uymak zorundadırlar. Oysa temel muhalefet yapabilmek için hükümet olma hesaplarından, nimetler uğruna ödün vermekten kaçınmak gerekmektedir. Böylece parlamenter demokrasisinin kişiliğine kavuşması sağlanmış olacaktır.

- Yeşiller Partisi, tabanda iktidar oluşturmadan, hükümet ya da koalisyon ortağı olma amacı gütmeyen, devleti ve kurumlarını eleştirmeyi, temel muhalefeti esas görev edinen bir parti olacaktır. Çünkü hükümet olmaya yarışan partiler oyunun kurallarına uymak zorundadırlar. Oysa temel muhalefet yapabilmek için hükümet olma hesaplarından, nimetler uğruna ödün vermekten kaçınmak gerekmektedir. Böylece parlamenter demokrasisinin kişiliğine kavuşması sağlanmış olacaktır.

- Yeşiller Partisi'nde bir takım değerlerin yitirilmemesi, korunması, insanlık için büyük önem taşır. Çünkü kalkınma, büyüme, ilerleme birçok değer yok olmasına neden olmaktadır. Yeşiller Partisi ekonomik bunalımların aşılması için, enerji, ulaşım, eğitim, konut, sağlık gibi yatırımlara ekolojisy, doğaya, kültürel değerlere ve insana zarar vermeyecek yatırımları öngörür. Oysa ülkemizde tüm yönetimler bu ilkeyi görmezlikten gelmişlerdir. 1930'da Keban Barajı'nın yeri saptandı. 30 - 40 yıllık hazırlık döneminde o alanda mevcut tarihi değerlerin sular altında kalabileceği düşünülmüdü. Ancak su dolmaya başlayınca ÖDTÜ'nün girişleri ile açılan höyüklerin bir kısmından binlerce yıllık uygarlık hazineleri çıkarılabildi. Pek çok höyük, baraj gölünün altında kaldı. Şimdi Karakaya Barajı'nda aynı önemsizlik sürdürülüyor.

Yine aynı zihniyet, çarpık kentleşme olgusunun yaygınlaşmasını umursamamaktadır. Bir İzmir, bir İzmit Körfezi sorunu, bir Gökova, Allağa, Foça, güney kıyılarındaki plansız, programsız sanayileşme, turizm hareketleri, ülkemizin yakın geleceğini tehlikeye almaktadır.

- Yeşiller Partisi, doğanın, ekolojik sistemin, tüm canlıların, sosyal ilişkilerin, insan hak ve özgürlüklerinin, başta içinde yaşamının korunmasının mücadelesini temel ilke olarak benimser. Bunun için ekolojik sistemi bozan bir kalkınma modelini protesto etmesi, bilimsel kanıtlarıyla "Vazgeçirme" çabasına girmesi, geleneksel partilere ters düşecektir. Bir alternatif protesto siyasetine gerektiğinde başvuracak olan yeşil düşüncede, bu "Kaç oy alabiliriz?" kaygısı yerine "Kaç kişiyi harekete geçirebiliriz?" fikrinin önemi vardır.

- Yeşiller Partisi'ne göre, parlamenter demokrasi, şiddete, zora karşı, barışçı, insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir siyasetin sonuna kadar kullanılmasını gerektiren bir olanaktır.

Yeşiller Partisi'ne göre, parlamenter demokrasi, şiddete, zora karşı, barışçı, insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir siyasetin sonuna kadar kullanılmasını gerektiren bir olanaktır.

Yeşiller, parlamentoda bir sonuç alamazlarsa da yeni bazı siyasal içe-

rikleri gündeme getirmek, öteki partileri tavır almaya zorlamak, halkın sesini duyurmak gibi önemli bir görevi yerine getirir. Ayrıca parlamentoya iletişim araçlarının ilgisi nedeniyle kamuoyuna ulaşabilme olanaklarıdır.

- "Bunca geçim derdi, enflasyon sıkıntısı varken, Yeşiller Partisi bir lükstür" sloganı son derece yanlıştır. Bugün Afrika'da açlık, geniş ormanların acımasızca kıyımına uğramasındadır. Ağaçları kesilen alanlar kuraklığa, toprağın küsmesine yol açmıştır. Ve milyonlarca insan açlığın tutsağı olmuştur. Kültür ekolojik sistemin bozulmasının sonucudur.

Ülkemizde de tarım alanlarının, narenciye bahçelerinin, üzüm bağlarının, sebze yetiştirilen sahalının, otlakların arsalaşması, toprak erozyonu, denizlerin kirlenmesi, lüm besin maddelerinin yok olmasına neden olmaktadır. Bu gerçekler gözönünde tutulursa, Türkiye'de ekolojik sistemin bozulmasının, yaşamsal bir önem taşıdığı açıkça meydana çıkar. Yani bu konu, bir ekme meselesi, aklıktan korunma yoludur.

- Yeşiller Partisi, yalnız doğayı, ekolojik sistemi koruma amacını güden tek konulu bir parti değildir. Yeşiller bütün kalkınma, ilerleme modellerinde teknolojiyi kullanmada, öncelikle ekolojisy, doğal kültürü varlıkların, insan hak ve özgürlüğünü, barışçılığı koruma ağırlıklı bir partidir. Ancak bunun yanında, cinsel sorunları, kadın hakları gibi insan ve insanlık sorunlarını, çocukların eğitimi, ekonomide tüketim üretim kavramları, sanayileşme, tüm gelişme atılımında kendine özgü yaklaşım vardır.

- Yeşiller Partisi, sosyalistlerin, sosyal demokratların tersine devletleşirme yerine yerel, merkezi olmayan, taban denetimine dayalı özerk çalışma birimleri oluşturulmasını öngörür.

- Yeşiller Partisi ilk iş olarak Türkiye'nin kültürel, arkeolojik, tarihi, miras değerlerini, doğal zenginliklerini, yeşil alanları, milli parkları ülke çapında bir envanterini, coğrafyasını bir harıyla tespit edecek, nerelerde enerji santralleri, sanayi tesisleri, turistik işletmeler kurulabileceğini, nerelerde hayvan ve bitki varlıklarının korumaya alınacağını bilimsel olarak saptayacak, buna bütün hükümetlerin uymasını zorunlu hükümlere bağlayacaktır.

- Yeşiller Partisi, yeni teknolojiler kurulurken, ekonomik etkileri yanı sıra sosyal ve ekolojik etkilerin de hesaba katılması, buna ek olarak bazı tüketim alışkanlıklarının değişmesi gerektiğinin inancındadır.

Yeşiller Partisi, üretim gereksiniminde, gerçek ihtiyaçlara yönelik katılım ve özyönetim ilkelerine dayanan bir üretimin oluşturulmasını yanadır. Sendikalar bürokratlardan yapılandırılarak böyle bir dönüşümü izin vermemesi nedeniyle ekolojik bunalım, yabancılaşma gibi sorunlara ilgisiz kalmaktadır.

Yeşiller Partisi, Türkiye'nin doğal değer ve varlıklarını, yaşam ortamını, dünyasını hızla tüketmeye yönelik savurganca bir kalkınma zihniyetine karşı koruma sorumluluğu yüklenen bir oluşumdur. Türk insanının desteğini, ilgisini, katkılarını beklemektedir.

YEŞİLLER PARTİSİ PROGRAMI

I- DEMOKRASİ

1. Demokratik bir toplumu amaçlayan Yeşiller Partisi, insanlar arasındaki ilişkinin, insan-doğa ilişkisinden bağımsız düşünülmemeyeceği anlayışını siyasal mücadelesinin temel ilkesi olarak kabul eder.

2. Yeşiller Partisi amaçladığı demokratik topluma reddedilemeyecek bir tarihi miras olarak gördüğü temsilî demokrasisinin, yurttaş inisiyatifine her zaman ve her yerde daha fazla imkân tanıyan katılımcı demokrasiye zenginleştirilmesi yoluyla ulaşabileceğine inanır ve siyaset yapmayı insanın öz nitelikleri arasında görür.

3. Yeşiller Partisi siyaset yapmayı tüm yurttaşların doğal bir hakkı olarak kabul eder. Bu anlayıştan kalkarak demokratik toplumun tüm kesimlerinin serbestçe üye olarak, ülke siyasetinin oluşmasını onların da doğrudan katılımını doğal bir hak olarak değerlendirir.

4. Yeşiller Partisi, günümüz uyguladığı hiçbir çelişkinsiz temel çelişki, hiçbir problemini asıl problem olarak değerlendirip, diğerlerini bunlara bağımı konular olarak görmez. Emegün sömürsü sorunu, kadın sorunu, çocuk hakları sorunu, cinsellik sorunu, (...) hepsi insan haklarıyla ilgili sorun-

olar olmak bakımından özgül fakat eşdeğerli sorunlardır. Bu nedenle, Yeşiller Partisi bu konulardaki mücadelelerini ve onların örgütlerinin birbirleriyle dayanışma içinde olmakla birlikte, otonom birer hareket olarak gelişmelerini de destekler.

3. Yeşiller Partisi'nin genel siyasi kendi içeriğinin söz konusu toplumsal zenginliklerin talepleri ve kazanımlarıyla zenginleşeceğini düşünerek, onların desteklenip gelişmesini öngörür. Yeşiller Partisi kendisini bu hareketlerin hepsinin yönlendiği demokrasi, insan hakları ve özgürlük ideallerinin siyasal ifadesi ve örgütlenmesi olarak tanımlar. Yeşiller partisi siyasi devletçi tenmilerde değil, otonom, etkin ve yaratıcı bir toplum düşüncesinden hareketle kavrar. Bu bakımdan Yeşiller Partisi için siyasetin asıl alanı sivil toplum ve onun değişik oluşumlarıdır. Bu çerçevede Yeşiller Partisi konut, karşılanmasına yönelik siyasetlerin seçim ve gerçekleştirilme süreçlerinde asıl rolün sivil toplum örgütlerine ait olduğunu kabul eder ve bu yoldaki girişimleri siyasal planda destekler.

II. EKOLOJİK SİSTEM-DOĞA, KÜLTÜREL DEĞERLER

Yeşiller Partisi doğaya karşı değil, doğayla birlikte yaşamayı yurdumuzu ve dünyamızı üzerinde yaşayan tüm canlılar için sonsuza dek yaşanabilir durumda korumayı, geleceği bugünkünden daha güzel bir yurt ve dünya hazırlamak için doğal çevremizin kirlenmesini önlemeyi ve ülkemizin ekonomik gelişimini belirleyecek ilkeleri bu anlayış çerçevesinde düzenlemeyi amaçlar.

Yeşiller Partisi ekonomik kalkınmanın bedelinin doğanın tahrip edilmesiyle ödenmesini barbarlık olarak niteler ve sanayi tesislerinin havayı ve suları kirlenmelerine, verimli tarım alanlarının ve yerleşim yerlerine açılmasına karşı mücadele eder. Temiz enerji kaynaklarının kullanılmasından yana olan Yeşiller Partisi, teknolojik ve toplumsal açılarından insanlar için büyük bir tehlike olarak gördüğü nükleer santrallerin kurulmasını engellemeye çalışır.

Yeşiller Partisi, değişik milliyet, ırk, din ve uygarlıkların ülkemize bıraktığı mirası özenle korumayı onurlu bir görev sayar. Kentlerimiz, kasabalarımız, köylerimiz geçmişimizin renkliğini, zenginliğini sergileyen yapı ve mekânlara sahiptir. Bu yapılar bazen bir ev, anlık mabet, bazen bir kilise, camidir. Çeşmesi, çınarı, kahvesiyle bir meydanıdır, sokaktır. Yüzyılları oluşturduğu bu mekân ve yapılar ortak tanıtımızın, ortak anılarımızın canlı kalmasını sağlayan ortak değerlerimizdir. Bu yapı ve mekânların korunmasını sağlamak Yeşiller Partisi'nin temel varoluş nedenlerinden biridir.

Yeşiller Partisi yaratılmış tüm ayrıntıçılığa karşın, dünyada varolmuş ve olan bütün ulusları kardeş sayar. Bu anlayış içinde, insanla ilgili tüm ayırmaları kapsayan, geçmiş ve yaşayan kültürleri ait beğeleri insanlığın ortak mirası olarak kabul eder ve onları gelecek kuşaklara aktarmak üzere kendini yükümlü sayar. Yeşiller Partisi ülkemizde varolan korunması gerekli kültür varlıkları ile onlara bütünleşen doğal güzelliklerin koruyucusu ve bekçisidir.

Yeşiller Partisi doğayı ve taşınmaz kültür varlıklarını kaslen tahrip etme suçları için verilen cezaları aif kapsamı dışında sayar.

Yeşiller Partisi geçimi orman ürünlerinden olan köy ve ilçe halkını ormanı koruma hususunda eğiltmekle birlikte, kurulacak işletmeler yolu ile, bu kişilerin bilimsel yöntemlere göre ülke ve kişi yararına en verimli koşullar içinde çalışmalarını sağlamayı amaçlar.

Yeşiller Partisi, kuru, orman, arsa, arazi ve yapı gibi özel mülkiyete konu olan, ancak genelde ulusal varlığını (millî servetimizi) oluşturan taşınmaz mal varlıklarının keyfî nedenlerle kullanılmadığı dışında tutulmasını kamu zarar doğurucu bir olgu olarak kabul eder. Ulusal varlıklarımız niteliğindeki bu taşınmazlardan, kamu yararından yararlanılmadığından zorunluluk bulunmayan, öncelikle mülk sahibince, uymaması halinde devletçe kullanıma açılması için, anayasamızın mülkiyet hakkını ile ilgili hükümlerine uygun olarak çıkarılacak esaslar çerçevesinde çaba sarf eder.

Yeşiller Partisi insan emeğinin ve yaratıcılığının en önemli ürünlerinden olan binaların, gerek yapı kapitali, gerek korunması zorunlu kültür değerleri olan tüm taşınmaz malların öncelikte yapı kapitali açısından korunmalarını, onarımlarını ve çağdaş konforla donatılıp günümüzün gereksinimlerine cevap verecek hale getirilmeleri için gereken tüm girişimlerde bulunur.

Yeşiller Partisi, mevcut orman sahalarının daraltılmasına karşı olduğu gibi, bu alanların genişletilmesi, ağaçların bakımı, çoğaltılması ve ya-

ranılması için gereken tüm çabayı gösterir.

Yeşiller partisi korunması gerekli taşınmaz kültür ve doğa varlıklarını kentsel, arkeolojik, doğal ve tarihi SIT alanlarının korunması gereğini varlıkların saptanması ve belirlenmesi (tescilli) olduğu bilimsel gerçeğinden hareket ederek, tam bir envanter çalışmasının ve arşivlenmesinin yapılmasını savunur ve bu varlıkların tahrip ve yok edilmesini için tüm olanaklarını seferber eder.

Yeşiller Partisi soyu tükenmek üzere olan hayvanlar ile, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan bitki ve ağaçları korumak ve bunların çoğaltmalarını sağlamak için devletçe gereken önlemlerin alınmasını savunur hayvan sevgisini ve korumayı bir eğitim konusu olarak topluma mal etmeyi görev sayar.

III- BARIŞÇILIK - İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ

Yeşiller Partisi gerek kişisel, gerek toplumsal, gerekse ulusal ve uluslararası saldırganlığın her türüne karşıdır. Savunma zorunluluğunda kalınmadığı sürece şiddet reddeder. O nedenle, Yeşiller Partisi genelde, her alanda barıştan yanadır. Yeşiller Partisi bu anlayış içinde, ölümlü veya insan onurunu zedeleyici ve yok edici her tür cezaya ve işleme karşıdır.

Yeşiller Partisi insanın, dolayısıyla, tüm insanlığın mutluluğunu gerçekleştirme amaçlar. İnsan mutluluğunun vazgeçilmez ögesi olan sağlıklı çevrenin bozulmasına ve yok edilmesine doğanın ve insanın sömürülmesine karşıdır.

Yeşiller Partisi ekonominin insan yaşamı ve mutluluğundaki etkinliğinin bilinci içinde, yaratılmış tüm ekonomik olanakların korunmasından ve geliştirilmesinden yanadır. Ancak, bu ekonomik olanakların öncelikle ulusal, daha sonra uluslararası ölçekte hakça ve eşit biçimde insanlara ulaşması için tüm olanakları ile çalışır.

Yeşiller Partisi nükleer silahların yanı sıra kimyasal, biyolojik ve öteki konvansiyonel silahlara karşıdır. Özellikle 3'ncü Dünya ve diğer ülkelere silah ya da silah teknolojisinin ihrac edilmesinin, barış kavramına ters düşüğü inancındadır.

Yeşiller Partisi insanın, baskalarının hak ve hürriyetlerine saygılı olmak koşulu ile, sağlıklı, onurlu ve dingin yaşamını engellediğine inandığı tüm mevzuat hükümlerinin değiştirilmesi için çalışmayı ve gerçekleştirmeyle baslıca görev sayar.

IV- KENTLEŞME

Yeşiller Partisi doğal dengeyi bozan ve dolayısıyla insan fizik ve moral sağlığının en büyük düşmanı olarak gördüğü yanlış kentleşme olgusunun, insanın yazgısı olmadığı, bu olgunun çağımızın amansız bir hastalığının, haksız kazanç sağlama hastalığının bir sonucu olduğu bilinci içinde ÇIKARICILIK KENTLERİ diye adlandırılan bu kentleşme olayının durdurulmasına, yapılmış yanlışlıkların düzeltilmesine çalışır. Yeşiller Partisi'nin "Kent Planlaması"na ilişkin temel anlayış, kentin sahibinin o kente yaşayan kentliler olduğu ilkesinden kaynaklanmaktadır. Kent iman konusunda en son karar hakkı sınırdıye kadar olduğu gibi kentlilerin dışındaki güçlerce anılmamalı, kentlilerin de bu karara etkin biçimde katılması sağlanmalıdır. Bu anlayıştan hareketle kent planlaması ve imar çalışmaları kentlinin planlamaya katılımını sağlamaktadır.

Yeşiller Partisi kent planlamasının Devlet Plânı ve Bölge Plânı olmasının bir devamı ve uygulama aşaması olduğu bilimsel gerçeğinden hareket ederek, ülkemizin en küçük yerleşme biriminin ve gelişme kararlarının bu prosedür bütünlüğü içinde ele alınması bir zorunluluk olarak görür. Bu nedenle, devlet plânı, bölge plânı, metropol plânı ve kent plânı olayını bir bütün olarak ele alır. ilke kararlarını üretmekle birlikte bunların en sağlıklı şekilde uygulanması ve denetlenmesi için gerekli önlemleri sağlar. Yeşiller Partisi bu bilimsel prosedür ve genel kararlar çerçevesi içinde, yerel yönetimlerin kent plânlarını, halkın katılımını da sağlayarak, kendilerce üretilmesinden ve uygulanması ve denetlenmesi için gerekli önlemleri sağlar. Yeşiller Partisi bu bilimsel prosedür ve genel kararlar çerçevesi içinde, yerel yönetimlerin kent plânlarını, halkın katılımını da sağlayarak, kendilerince üretilmesinden uygulanmasından yanadır.

Yeşiller Partisi sağlıklı bir kentleşme için yerel yönetimlerin kentlinin içinde geniş arsa ve arazilere sahip olmasının gerektiği bilimsel gerçeğine dayanarak, bu yerlerdeki kamu mülkiyetinde olan taşınmazların satılmasına karşı olduğu gibi, yerel yönetimlerin olanakları ölçüsünde kent toprak-

larına hâkim olmasından ve bu toprakları yeşil alanlar olarak tanziminden yanadır.

Yeşiller Partisi, dünyanın en güzel deniz kıyılarına sahip olan ülkemizde başlayan kıyı yağmasına karşıdır. Anayasamızın 43. maddesinde de belirtildiği üzere, kıyılar özel mülkiyete konu olamaz. Ancak, Yeşiller Partisi, halkın kullanımına açılan kıyıların (kumluk, çakıllık, sazlık, kayalık v.s.) hemen arkasından başlayan sahil şeridinin özel mülkiyette olması halinde, halkın filli kullanımına açılmayacağını düşünerek anayasamızın 43. maddesinde kamu mülkiyetine geçirilmesini yürütmenin keyfine bırakılan kırsal alanlardaki deniz sahil şeritlerinin kıyı kenar çizgisinden itibaren belli bir derinlikteki alanının mutlaka kamu mülkiyetinde olmasını savunur ve bunu gerçekleştirmek için çaba sarf eder.

V- SANAYİLEŞME

Yeşiller Partisi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın, her şeyden önce çağdaş teknolojinin kullanıldığı bir sanayileşmeye bağlı olduğu bilincindedir. Ancak, Yeşiller Partisi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın başta gelen amacının, insanın fizik ve moral sağlığı yani mutluluğu olduğu hiçbir zaman gözardı etmeyecek, kullanılacak teknoloji ile sanayi yerleşimlerinin yer seçimi hususunda insana ve doğaya zarar vermemeyi başlıca ilke olarak görür. Bu hususta yapılacak ilân edilen yanlışlıkları düzeltmek, engel olmak için gerekli girişimlerde bulunur.

VI- EĞİTİM VE GENÇLİK

Yeşiller Partisi, her alanda imkân eşitliğinden yanadır. Özellikle eğitimde imkân eşitliğini ön plânda tutmak. Bu nedenle, benzer eğitim kurumlarının herkese eşit koşullarla açık olması için çalışmayı ilke olarak benimser ve bu yönde çaba sarf eder.

Yeşiller Partisi, yüksököğretim kurumlarının gerek bilimsel gerek idari, gerek ekonomik açıdan özgürlüğünden ve özerkliğinden yanadır. Yeşiller Partisi, öğretim üyelerinin kişisel ekonomik özgürlüğünü kurumun ekonomik özgürlüğünden ayrı kabul etmez. Öğretim üyelerinin ekonomik düzeyinin, ülke olanaklarının elverdiği en üst düzeyde olmasını sağlar ve buna dayanarak tam gün uygulamasını savunur. Yeşiller Partisi, yüksököğretim kurumlarının araştırma ve bunları yayınlama görevini tam ve yeterli şekilde yerine getirilmesini ister ve bu yönde tüm çabayı sarf eder. Yeşiller Partisi'nin ruhi, bedeni ve sosyal sorunlarını çözümlenmenin, gençliğin dışında ve onlara danışmadan sağlıklı şekilde çözümlenmeyeceği görüşündedir. Parti olarak bu amaçla gençlerle birlikte olmayı, gençlerin siyasete karıştırılması olarak nitelendiren düşünceye karşıdır ve bu düşünce ile mücadele etmek kararındadır.

Yeşiller Partisi Türkiye'de mevcut eğitim uygulamalarının ve kurumlarının acil ve somut çözümler gerektiren sorunları olduğu görüşündedir. Yeşiller Partisi her şeyden önce, ülkemizdeki eğitim kurumlarında gelecekselleşmiş bir uygulama haline gelen, çocuğun bedenine ve kişiliğine yönelik şiddet sorununu, her türlü eğitim ve öğretim sorununun başında yer alan bir konu olarak görür ve çocuk haklarının eğitim kurumlarında gözlemlenmesi için gerekli duyarlı ve çabayı göstermeyi amaçlar. Yeşiller Partisi'nin benimsediği pedagojik anlayış genel çevresinde şöyle özetlenebilir: Çocuğa eğitim ve öğretim adına belli bir bilgi ve ideolojik içeriğinin, onun zihinsel sağlığına zarar verici ve tekrara dayalı yöntemlerle zorla benimsenilmesi yerine, çocuğun doğal etkinlik gereksinimi üzerine temelden ve onun kendi seçeceği, dolayısıyla da yaratıcı olabileceği eğitimsel süreçlerin araştırılmasını ve oluşturulmasını sağlamak.

VII- SOSYAL İŞLER

Yeşiller Partisi mezhep, din, ırk ayrımına karşıdır. Devlet yönetiminde tam ve eksiksiz faillikten yanadır.

Yeşiller Partisi, bedeni ve ruhi yetersizliği olan kişilerin çalışma koşullarının, bu kişilerin özel durumlarına uygun şekilde düzenlenmesinden yanadır. 16 yaşından küçük çocukların eğitiminin bir parçası olan staj hânc, çalıştırılmasını onaylamaz ve bu yönde gereken çabayı gösterir.

Yeşiller Partisi bedeni ve ruhi özürülerin devlet koruması altında bulunmasını esas kabul etmekte birlikte, bu kişilerin kendi yaşamlarını düzenlemesi ve sürdürülebilirliği için devlece rehabilitasyona tabi tutulmasını, devlet ve özel sektör iş alanlarında görev almasını öngörür ve bu yönde çabalar sarf eder.

KADIN VE SORUNLARI

Yeşiller Partisi'nin benimsediği dünya görüşü her şeyden önce basit, sömürücü ve anti demokratik bir toplum ve uygarlık anlayışını reddetmektedir. Bu nedenle, aynı uygarlığın çok önemli bir boyutu olan kadının aşağılanması ve sömürülmesi olgusuna karşı mücadele veren kadın hareketleri ile doğal bir dayanışma içerisinde görünür.

Yeşiller Partisi, Kadın Sorununun ülkemizin ve insanlığın başlıca sorunları arasında yer aldığını düşünmektedir. Bu sorun konusunda yapılacak mücadelelerin yöntem ve amaçlarının doğrudan doğruya yine kadınlar tarafından belirlenmesi gerektiğini kabul eden Yeşiller Partisi, kadınların mücadelesini kendi siyasetinin bir uzantısı olarak görmekte beraber, onlar tarafından oluşturulacak örgütlerin ötonom olmasından tasarsız besleyecek ve onun somutlaşmasına ve gelişmesine büyük katkısı oluşumuyla işbirliği ve dayanışmaya kararı olduğunu bildirir.

ÇALIŞMA BARIŞI

Yeşiller Partisi kapitalin emeğin bir ürünü olduğu genel kabulünden hareket ederek, kapitalin emeğe karşı bir silah olarak kullanılmasını kabul etmez. O nedenle, grevi bir hak olarak görür ve bir başka anlamda ulusal servet olan, kapitalin yok olması anlamına gelen lokavtı aynı değer ölçülerinde görmez.

SAĞLIK

Yeşiller Partisi insanın ancak bir çevre içinde esen ve mutlu olabileceğine inanır. Bu inançtan çıkarak insana insan değeri veren, onu hortlamayan saygın bir varlık olarak gören bir sağlık hizmetleri modelinin uygulanmasını amaçlar.

Yeşiller Partisi, ülke çapında eşit bir yaygınlıkla çağdaş araç ve gereçlerle donatılmış bilgi ve beceri sahibi kadroların toplum sağlığını korumasından yanadır.

Yeşiller Partisi, yaşlılar ve kimsesizleri, gerek toplumsal, gerek bedeni yetersizlikleri nedeniyle, haklarını yeterince savunamadıkları gerçeğinden hareket ederek, bu kişilerin haklarının savunuculuğunu üstlenir. Kimsesizler için barınak ve iş sağlamak için yasal ve pratik çözümler önerir ve bunların gerçekleşmesi ile ilgili gereken eylemleri yapar. Yeşiller Partisi tüm yaşlıların barınma, dinlenme ve eğlenmelerini sağlayacak ve çağdaş konfor ile donatılmış kurumların toplumdan uzak ve bu kişilerin yalnızlık psikozuna iten yörelerde yapılmasına karşıdır. Yeşiller Partisi Dar-ül-Aceze imajını reddeder. Bu imajı yok etmek için bu tür kurumların, daha küçük öçekle olmak üzere, mahalle aralarında kurulması için çaba sarf eder.

VIII- YEREL YÖNETİM

Yeşiller Partisi adem-i merkezîyetçi bir anlayışın temsilcisi olarak yerel yönetimleri katılımcı demokrasinin "okulu" olarak değerlendiren. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ülke siyasetinin aşağıdan yukarıya doğru oluşturulması sürecinde en önemli etkenlerinden biridir. Yeşiller Partisi, Ortta inisiyatiflerinin önemli bir rol üstlenmesini amaçlayan farklı siyasetin doğal çevresi olarak yerel yönetimleri görür. Yeşiller Partisi yine farklı siyasetinin doğal bir sonucu olarak, yerel yönetimlerin başanlı olabilemeleri için, paternalist bir anlayıştan uzak durmalarını ve site hayali kendisine konu edinmiş ötonom hareketlerle işbirliğine girmelerini zorunlu görür.

IX- EKONOMİ

Yeşiller Partisi, ülke ekonomisinin sorunlarını çalışma hayatının sorunlarından ayrı olarak değerlendirmez. Yeşiller Partisi'nin amaçladığı ötonom demokratik toplum ekonomik sorunlarını ne "planın rasyonalitesi"ne, ne de "piyasanın ekonomik mekanizmaları"na teslim eder.

Yeşiller Partisi, doğal olarak ekonomiyi reddetmemekle birlikte amaçladığı toplumsal oluşuma atılacak ekonomik politikalarıyla ulaşılacak yeni bir topluma yeni bir toplumsal hareketlilik yaratılarak yönelmesi gerektiğini kabul eder. Toplama sunulan fakat hazırlanmasında insanları unuttuğu bir "Ekonomi Bilimi Reçetesi"ni, farklı amaçlara hazırlanmış olsa da ideolojik bulur. Bu çevrede Yeşiller Partisi'nin ülke ekonomisine ilişkin görüşleri, "Koruyucu Devlet" ya da "Piyasa"dan mucizeler beklemeyen, asıl rolün üstlenilmesini tam bir demokratik ortam içinde oluşacak toplumsal hareketler ve deneyimlere dayanarak inisiyatif paylaşmaktır.

Yeşiller Partisi birbirlerinden ayrı değerlendiremeyecek olan ekonomik ve çalışma hayatının sorunlarına ilişkin en büyük ihtiyaç olarak özgürlük ortamı için mücadele etmeyi görev bilir.

X- İLETİŞİM - ULAŞIM

Yeşiller Partisi, açıkça şiddete davet etmedikçe, her türlü düşüncenin kendini serbestçe yazı, resim, fotoğraf, film v.b. yoluyla ifade etmesini doğal bir hak olarak görür. Açık bir toplumun savunucusu olduğundan her türlü sansür uygulamasına karşı çıkar. Bu çerçevede yalnızca yetişkinlere yönelik yayınların çocuklara ulaşmalarını sansüre başvurmadan dağıtım önlemleri ile sağlamayı savunur.

Yeşiller Partisi, kültür ve ideolojide tekçiliğe karşı olduğundan televizyon ve radyo gibi iletişim tekeli yapılarının ortadan kaldırılmasını ve bu alanda da çoğulcu bir anlayışa uygun olarak özel verici istasyonlarının kurulmasını öngörür.

Yeşiller Partisi cumhuriyetin kurulduğu günlerden beri, politik hayatın durgun olduğu devirlerde olduğu kadar, çalkantılı ve fırtınalı zamanlarda da, basının daima halkın yanında yer almış olduğu inancındadır. Demokrasinin bu vazgeçilmez unsuru ile daha sıkı, daha gerçekçi sınırsız bir özgürlük ve daha bilimsel ilişkiler kurulmasının demokratik inançlarımızın gereği olacağı kanaatini taşır ve bu yolda kendi payına düşeni yapmayı taahhüt eder.

ULAŞIM

Yeşiller Partisi günümüzde çıkarıcılık kentleri olarak adlandırılan ve gerek insan fizik ve moral sağlığı, gerek doğa koruması açısından çok büyük sakıncaları içeren yerleşme biçiminin en önemli nedenlerinden birinin, çağımızda ulaşım sistemlerinde sağlanan üstün olanakların kullanılmaması olduğu görüşündedir. Hızlı ve toplu ulaşım sistemlerini görmezden gelip, kentlerimizin taşlaşırılmasından sadece spekülâtorlerin yararlandığı bilinci içinde gelişmekte ve gelişme eğiliminde olan kentlerimizi korumak üzere, ülkemiz kent plânı olayını yeniden ele almak, tüm dünyada olduğu LINİER sistem içinde uydu kent uygulamasına geçmek, ulaşım sorununu mutlaka hızlı ve toplu ulaşım sistemleri ile çözmek, Yeşiller Partisi'nin amacıdır.

XI- SANAT VE SANATÇI

Yeşiller Partisi sanatta her türlü sansüre karşıdır. Yeşiller Partisi, doğru yönlü bir eğitim sonunda kişinin ulaşacağı kültür düzeyinin yeterli bir sansür aracı olduğu kanısındadır. O nedenle, sansür için sarf edilecek çabaların eğitime yönlendirilmesini önerir ve bu hususta gereken eylemleri yapar.

Yeşiller Partisi, sanatı, insanoğlunun yarattığı en kutsal olgu olarak kabul eder. O nedenle, her zaman sanattan ve sanatçıdan yanadır. Sanatın yaygınlaşması, sanatçının hukuki, sosyal, ekonomik, düşünsel ve eylemsel Partisi sanat ve sanatçının otonomisinin titizlikle korunması gerektiğini savunur, sanatsal etkinliklerin gelişebilmesi için gerekli özgürlük ortamını sağlamaya çalışır.

Yeşiller Partisi devletin sanata müdahalesini ve dolayısıyla devlet sanatçısı anlayışını kabul etmez.